

Научно становище на ЕОБХ

Оценка на риска от разпространение на АЧС в страните от Югоизточна Европа и определяне на основните рискови фактори за разпространение на болестта

(резюме)

В становище на Европейският орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е оценен потенциалът на заболяването АЧС и рискът от разпространението ѝ в Югоизточна Европа. Оценката е поискана от Европейската комисия, за да се подкрепят усилията за контрол и предотвратяване на разпространението на болестта в региона. ЕОБХ оцени възможността за разпространение на АЧС сред девет страни, свободни от заболяването към момента на възлагането ѝ: Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Гърция, Косово, Черна гора, Северна Македония, Сърбия и Словения.

Въз основа на събраната информация за потенциалните рискове (показатели) за всяка страна и съответните действащи регламенти на ЕС, прогнозната вероятност от разпространение на АЧС в РЗ в рамките на една година след появата му е оценено като много високо (от 66% до 100%).

Тази оценка беше определена след отчитане на големия брой показатели, присъстващи в повече от страните в регион на загриженост (РЗ) и ефектът, който тези показатели могат да имат върху разпространението на АЧС, особено тези, свързани със структурата на отрасъла свиневъдство, начина на отглеждане на домашни свине, наличието и плътността на популацията от дива свиня и редица социални фактори.

ЕОБХ заключава, че:

Подобряването на надзора, комуникацията и управлението на рисковете и сътрудничеството между институциите са от ключово значение за успеха на контрола при разпространението на АЧС в Европа.

Шансовете за разпространение на вируса на АЧС сред страните от РЗ на Югоизточна Европа, свободни от заболяването АЧС (в края на 2018 г. – момента на възлагане) в рамките на една година от появата му са много високи (66-100%).

Въпреки това, шансовете АЧС да се разпространи на запад към други държави членки на ЕС в същия период, се определят като ниски, до много ниски (0-15%).

Мерките за контрол, които се прилагат в ЕС от 2014 г. следва да се съсредоточат върху ранното откриване на болестта, което е от ключово значение за успеха на повнатъшното контролиране на разпространението на вируса.

За подобряване на готовността на страните за посрещане на това предизвикателство ЕОБХ препоръчва:

- Строг надзор на АЧС и засилен надзор върху дивите и домашните свине, което си остава най-ефективното средство за ранно откриване и по-успешен контрол на разпространението на африканската чума по свинете;
- Мерки за ограничаване на достъпа на дивата свиня до храна и допълнително намаляване на броя на глиганите чрез лов;
- Кампании за повишаване на осведомеността за АЧС на пътници, ловци, земеделски производители и т.н., за да се ограничи рискът от разпространение чрез движение на хора, както и да се подпомогне ранното откриване на признаците на болестта;
- Комуникация и сътрудничество между националните органи и заинтересованите страни в подкрепа на кампании за повишаване на осведомеността;
- Обучителни дейности за ветеринарните служители, други органи и ловци, за увеличаване на способността за ранно разпознаване и откриване на болни животни и за осъществяване на ефективен контрол.

Въведение

Европейската комисия поиска от ЕОБХ да направи оценка на риска от разпространение на заболяването АЧС и да се идентифицират потенциалните рискови фактори (показатели) за разпространение на заболяването АЧС в държавите от югоизточната част на Европа (наричан по-нататък регион на загриженост - РЗ), а именно Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Гърция, Косово, Черна гора, Северна Македония, Сърбия и Словения. Три държави членки на ЕС - Хърватия, Гърция и Словения бяха включени в РЗ, поради географското си местоположение и статусът им на страни „свободни от АЧС“.

Вероятността заболяването АЧС да се разпространи от РЗ към другите държави членки на ЕС в рамките на една година след появата на АЧС се оценява като много ниска до ниска (от 0% до 15%).

За да се оцени вероятността от разпространение на заболяването АЧС в РЗ, след появата му бяха идентифицирани пет групи от потенциални рискови фактори (показатели), които биха могли да повлияят на разпространението на заболяването АЧС. Тази оценка се основава на сравнението на показателите, присъстващи в РЗ и във вече засегнатите страни в Югоизточна Европа, като България и Румъния.

Оценка на рисковите фактори

Генотип II на вируса на АЧС присъства в девет ДЧ на ЕС към момента на оценката: Белгия, България, Чехия, 2 Естония, Унгария, Латвия, Литва, Полша и

Румъния. През 2014 г. болестта е ограничена главно в източната част на ЕС и болестта се поддържа в популацията на дивите свине по източните граници на ЕС, последвано от случайно пренасяне към домашни свиневъдни обекти.

Развитието на епидемията в Румъния през лятото на 2018 г. показва нов модел на развитие, епизоотичните огнища (ЕО) главно бяха съсредоточени в домашни свиневъдни обекти от различен тип на отглеждане/различна категория, с малко случаи при диви свине. Много е вероятно разпространението на АЧС при тази ситуация, до голяма степен да зависи от участието на човешкия (антропогенен) фактор.

ЕК възложи на **ЕОБХ да оцени риска от разпространение** на заболяването АЧС в държавите от югоизточната част на Европа и **да се определят основните рискови фактори** за разпространението му. За тази цел бяха включени страни, свободни от АЧС от югоизточната част на Европа към декември 2018 г. (момента на получаване на мандата от ЕК), а именно Албания, Босна и Херцеговина, Хърватия, Гърция, Косово, Черна гора, Северна Македония, Сърбия и Словения. **Колективно тези държави впоследствие са наричани "регион на загриженост"- РЗ.** Хърватия, Гърция и Словения също са включени в РЗ, поради географското си местоположение, независимо, за сега са със статут „свободни от заболяването АЧС“.

Оценката на риска се фокусира върху **оценката на вероятността от разпространение на АЧС** в рамките на РЗ, както и вероятността от разпространението му от РЗ към все още незасегнати държави членки на ЕС, извън РЗ. ЕОБХ извърши оценка на факторите, които могат да повлияят на разпространението на болестта и евентуално посоката на разпространение от РЗ, и оцени дали някои държави в РЗ са изложени на по-висок риск от разпространение от други.

За да се оцени вероятността от разпространение на АЧС в РЗ, след появата му бяха идентифицирани **пет групи от потенциални рискови фактори** (показатели), които биха могли да повлияят на разпространението на АЧ:

I. показатели, свързани с разпространението на АЧС в популациите на домашни свине (т.е. ако в страната е позволено храненето със свинско месо и продукти, произведени от свинско месо, наличие на свине на свободно отглеждане, наличие на традиция за домашно клане, както и значителен брой малки частни стопанства в страната);

II. показатели, свързани с разпространението на АЧС в популации на дивата свиня (т.е. средната гъстота на дива свиня и подходящо местообитание в страната);

III. показатели, свързани със свързаността в района (т.е. търговия със свине и свинско месо / продукти от свинско месо);

IV. показатели, свързани с обществения интерес (т.е. консумация на свинско месо или продукти от свинско месо и „риск от“ показател за бедност);

V. показатели, свързани с дейностите по готовност и реакция (т.е. дали има действаща система за идентификация и регистрация на свинете, пасивна система за надзор, планиране на извънредни ситуации и лабораторен капацитет).

Тези групи показатели бяха избрани въз основа на опит, който вече е натрупан по време на епидемията от АЧС в Европа през последното десетилетие, Въз основа на

колективната оценка на всички показатели, експерти на постоянната работна група по АЧС е изчислила вероятността от разпространение на АЧС в РЗ и е оценена несигурността на оценката. Съществуването на правна рамка за трите държави членки на ЕС на РЗ, също бе взето предвид. Заключено е, че поради големия брой показатели, присъстващи в повече от страните в РЗ и известният ефект, който тези показатели могат да имат върху разпространението на АЧС (особено тези, свързани със структурата на сектора на отглеждане на домашни свине, наличието на дива свиня и редица социални фактори), **вероятността АЧС да се разпространи в рамките на РЗ за една година след появата му е между 66% и 100% (т.е. много високо).**

Данните, събрани за идентифицираните показатели, бяха или качествени, или количествени. За да се определи дали вероятността от разпространение на АЧС е по-висока за конкретна държава в рамките на РЗ, стойността на количествените показатели за тази страна (например, малки стопанства тип „задан двор“) бе сравнявано със средната стойност на показателите на цялата РЗ. За качествените показатели, беше посочено дали те присъстват или липсват. **Една страна се счита под риск от разпространение на АЧС, ако е налице поне един качествен показател или поне един количествен показател.** В допълнение, разликата в риска между отделните страни беше оценявана въз основа на броя на наличните показатели за всяка страна. **Заключено е, че наличието на показатели варира в отделните страни в РЗ и всяка държава е изложена на риск от разпространение на АЧС след появата ѝ, тъй като всяка страна имаше по няколко показатели. Има обаче няколко държави с по-голям брой свине и голям брой показатели, което би могло да доведе до по-голяма вероятност от разпространение след появата на т.н „index case“ (първи случай).**

В близко бъдеще двата основни риска за ЕС са представени от:

- (i) специфичната ситуация в Румъния и България
- (ii) и по-общ риск, да станем свидетели на така наречените скокове на болестта, дължащи се на разпространение на дълги разстояния по модела на участие на човешкия фактор.

Държавите членки и Комисията непрекъснато актуализират стратегическия подход на ЕС към АЧС и съответното законодателство. В тази област има достатъчно научни знания, действащо съвременно законодателство и финансови инструменти, за да може ЕС да се справи с предизвикателството АЧС.

И накрая, за оценка на потенциалното разпространение на АЧС от РЗ в незасегнатите страни от ЕС извън РЗ, експертите от работната група избраха няколко групи показатели, които биха могли да благоприятстват разпространението на АЧС от РЗ към незасегнати райони на ЕС. Тези показатели бяха свързани главно с обвързаността на РЗ с незасегнатия район на ЕС (например движение на хора, наличие на общи граници и развит ловен туризъм). ЕОБХ предложи индикаторите, свързани с обществения контекст, като например риск от бедност, също да бъдат отчетени като фактори за разпространението на АЧС.

Легалната търговия с живи свине и свинско месо или продукти от свински произход от трети страни на РЗ до незасегнати ДЧ на ЕС е много ограничена, тъй като правилата на ЕС осигуряват стриктно намаляване на риска чрез мерките и съществуващите правила, включително контрол над личните пратки. Освен това,

свободната търговия от трите ДЧ на ЕС, включени в РЗ с други държави членки на ЕС, се осъществява при наличието на законовата рамка на ЕС.

По-голямата част от свинефермите в РЗ са дребни стопани отглеждащи свине, главно за лична консумация.

Локалното движение на популации от диви свине навсякъде в границите на РЗ са оценени като важен елемент, но с ограничено въздействие върху вероятността от разпространение на АЧС като трансгранична инфекция.

Направено е и сравнение между показателите в страните от РЗ и в страните от Югоизточна Европа, които вече са засегнати, като България и Румъния и се констатира, че ***няма данни (за момента) АЧС да се разпространила от тях към други държави членки на ЕС, в рамките на една година след първоначалното установяване на АЧС. Вероятността за разпространение на АЧС от РЗ до незасегнати държави членки извън РЗ в рамките на една година след установяването на АЧС е от много ниска до ниска (от 0% до 15%).***

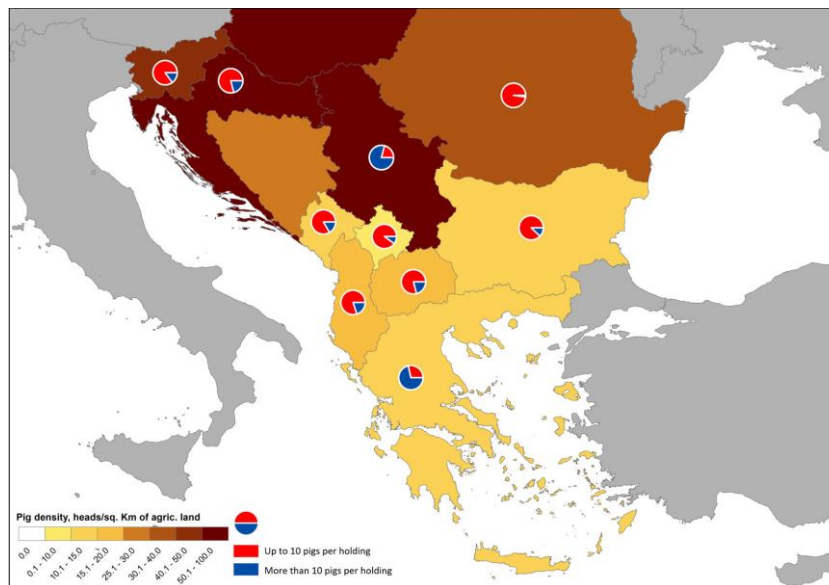
1. Оценка на риска

От 2007 г. насам повечето огнища на АЧС в Европа се наблюдават в малки стопанства. Това може да е следствие от лошите условия на биосигурност и други присъщи характеристики, включително използването на кухненски отпадъци за храна на свине (незаконно в ЕС), незаконно придвижване на животни, събиране на свине на пазари, домашно клане, държане и отглеждане на открито и възможни контакти с други свине или диви прасета. Освен това надзорът на малките стопанства от ветеринарните власти са по-трудни от надзора върху промишлените стопанства, които по принцип са с по-високи нива на биосигурност, добър контрол на движение на животни и хора във фермите или закупуването на фуражи или услуги. Това се илюстрира от заключенията в одитния доклад на Европейската комисия DG (SANTE) (2018-6700), в който се казва, че липсата на ефективна проследяемост, която по принцип преобладава в малките свиневъдни стопанства в Румъния, е допринесла за разпространението на АЧС в тази страна.

Високият процент на стопанства за лични нужди (78,9%) в сектора при домашните свине, е много важен показател, допринасящ за потенциалното разпространение на АЧС в рамките на РЗ. От страните с налична информация за броя на животните в стадата, става ясно, че съществуват много стопанства за лични нужди, което е една от основните характеристики на свиневъдството в Югоизточна Европа, представляваща повечето свиневъдни обекти във всички страни с изключение на Гърция и Сърбия (Фиг.1). В същото време обаче, в Сърбия гъстотата на свинете е висока с около 80,5 бр. свине на кв. км. земеделска земя. Селскостопанският сектор в тази страна се характеризира с малки семейни ферми. Въпреки, че само 21% от стадата с прасета имат по-малко или около 10 животни, прасетата отглеждани в малки стопанства в Сърбия е значителен (около 134 066 прасета). В Гърция процентът на малките стопанства е сравнително нисък (28,5% от фермите имат ≤ 10 животни) в сравнение с другите страни в РЗ. В Хърватия, Косово, Северна Македония и Словения процентът на малките стопани е по-висок от средната стойност за страните от РЗ. Наличието на свободно

отглеждани свине в някои райони на региона, може да допринесе за възможното разпространение на АЧС в РЗ. Това е доказано в миналото при други заболявания, като например болестта на Ауески или бруцелозата. Свободното отглеждане на свине е традиционна практика за отглеждане на животни в повечето страни в РЗ.

Фигура 1. Плътност на прасетата (глави / км2 земеделска земя) в Югоизточна Европа и делът на малките стопанства за прасета с по-малко или равно на 10 прасета на стопанство *, по държави

*:> 98% от популацията на свине в Румъния се отглеждат в стада, регистрирани като „задни дворове“.

Автохтонни породи свине (чернославянско, турополско, мангалица, моравка, източнобалканско прасе) обикновено се отглеждат в обширни и полу-екстензивни производствени системи, които биха могли да улеснят контакта им с дивите прасета.

Отглежданите свине на открито в района на Срем, северозападна Сърбия, са част от обширна система за развъждане на полето и горите, която може да улесни контактите с дива свиня. Наскоро приключи проучване на популационната генетика на глигани в Европа, като се направи карта на хибридизация на дивата свиня с домашни свине.

Индивиди с повече от 10% домашно потекло в техният геном е бил концентриран най-вече в Австрия, Босна и Херцеговина, България и Сърбия. Най-ново проучване предполага, че хибридизацията се е появила за дълъг период от време и все още продължава. Предполага се, че моделът на хибридизация на дива свиня се дължи на различия в селскостопанските практики (задан двор или свободно отглеждане с контакт с диви свине), което улеснява не само хибридизацията но и достъпа и обмена на общи болестотворни причинители. Освен това е доказано, че инфекциозните заболявания са „споделени“ между домашни свине и дива свиня. Освен това диви свине присъстват във ферми с домашни свине, като практика в Босна и Херцеговина с цел обучение на ловни кучета. В някои от РЗ (Черна гора) съществува отсъствие на забрана за хранене на свинете с кухненски отпадъци. И накрая, домашното клане на животни може да бъде двигател за

разпространението на болестта. То е разрешено във всички страни от РЗ, с изключение на Гърция.

2. Показатели, свързани с разпространението на АЧС в популации от диви свине

В момента прагът на плътност на дивите свине, под който разпространението на АЧС в популациите на диви свине ще се забави не е определен и практиката сочи, че АЧС е възникнал и в региони, където плътността на СБ е много ниска (EFSA АНАW панел, 2018). Независимо от това, високата плътност на дивите свине се признава като рисков фактор, допринасящ за разпространение на АЧС. Средната стойност на относителната плътност на дивите свине в РЗ в едно ловно поле или зона е между 0,6 и 1 бр. диви свине на km². В някои райони в балтийските държави, АЧС присъства от 4 години и се е разпространила в райони, където плътността на дивите свине е много ниска (напр. под 0,4 животни / км²) (панел на EFSA АНАW, 2018). Някои страни в рамките на РЗ имат сравнително голяма плътност на диви свине, като Гърция, Хърватия и Словения. Все по-меките зими се свързват с увеличената плътност на дивата свиня в цяла Европа. Освен това, наличието на богати на енергия хранителни ресурси може да надвиши отрицателните ефекти на студените зими върху прираста на популациите (репродуктивен индекс 6,39 на едно годишни и 6,77 на възрастни индивиди), което предполага по-висок репродуктивен капацитет, сравним с някои популации в централна Европа. Естествените граници, като планинската верига на Динарските планини в Хърватия не представлява значителна бариера за движението на дивата свиня (EFSA АНАW Panel, 2018). В Черна гора, Северна Македония и Сърбия плътността на дивите свине е по-ниска от средната на РЗ.

3. Показатели, свързани със свързаността

Интензивността на търговията с живи свине и свинско месо / продукти от свински произход в рамките на РЗ е ниска в сравнение с интензивните търговски връзки, наблюдавани между държавите членки на ЕС. Сърбия е най-големият производител на свине в РЗ. Въз основа на броя на движенията на живи свине, регистрирани в системата TRACES от държавите членки на ЕС за РЗ, повечето свине са с произход Хърватия.

Не всички търговски данни обаче се съобщават в TRACES, тъй като това не е задължително за страните извън ЕС и страните от РЗ, които също са извън ЕС и търгуват помежду си. Следователно, съществува значителна несигурност около този търговски показател. В допълнение, търговията между засегнатите страни в ЕС е строго регламентирана, съгласно европейското законодателство.

В РЗ отглеждането на домашни свине е най-важният животновъден сектор в Сърбия и Хърватия, следвана от Словения. По отношение на свързаността обаче тези три страни изнасят много малък брой живи свине за други страни. Съществува значително и непрекъснато движение на хора между страните.

4. Показатели, свързани с обществения интерес

През 2017 г. процентът на общото население в риск от бедност или социално изключване в РЗ имаше средна стойност 31,0% (Евростат, 2019). Едно от последствията от бедността в контекста на оценката на потенциалния риск от разпространение на АЧС в РЗ е ограничената наличност на ресурси, които да контролират заболяването. Наличието на достатъчно и подходящи ресурси е от решаващо значение за ефективността на система за контрол на болести по животните. Освен това бедността се свързва с по-лошото спазване на мерките за биосигурност на животновъдните обекти. Например, домакинства, които отглеждат няколко прасета в задните си дворове, може да не уведомяват незабавно официалните ветеринарни власти, когато имат съмнение за инфекция. Освен това може да се предположи, че те изхранват прасетата с кухненски отпадъци, независимо от действащото законодателство, което забранява такава практика. Следователно, бедността вероятно е важен фактор, който потенциално би могъл да допринесе за разпространението на АЧС в съответната област.

По отношение на традициите, които биха могли да повлияят на разпространението на АЧС, средната консумация на свинско месо за РЗ е сравнително ниска (например средна стойност от 26,8 кг. свинско месо, консумирани годишно на глава от населението), като в някои страни като Хърватия, Черна гора, Сърбия и Словения, консумацията на свинско месо е по-висока от средната и това може да благоприятства допълнително за разпространението на АЧС.

Средният риск от бедност е 31,0% в РЗ. Рискът от бедност в Гърция, Черна гора, Северна Македония и Сърбия са над тази средна стойност в РЗ. Босна и Херцеговина и Косово имат най-високо равнище на селско население в Европа, с много високи нива на безработица. Пазарите на труда в страните от Западните Балкани като цяло (Албания, Босна и Херцеговина, Косово, Черна гора, Северна Македония и Сърбия) се характеризират с висока безработица.

5. Показатели, свързани с дейностите по готовност за реакция

Според данните и информацията, които са получени от националните компетентни органи, повечето страни от РЗ са сравнително добре подготвени за справяне с потенциално нахлуване на АЧС в техните страни. Плановете за действие в извънредни ситуации са направени и актуализирани във всички държави. Лабораторният капацитетът е достатъчно добре обучен, за да се справи с откриването на вирус на АЧС.

Въпреки това, повечето страни в РЗ заявяват необходимостта и желанието си за по-нататъшно подобряване на капацитета за справяне с потенциално огнище на АЧС. Също така, регистрацията на движението на животните отсъства или не се съобщава в две от държавите. Липса на проследяване на движенията на животните може да бъде важен двигател за потенциалното разпространение на болестта в РЗ, след появата на вирус на АЧС. Повечето държави от РЗ имат създадена законодателна рамка, която да им позволи да прилагат ефективни мерки за контрол в случай на поява на АЧС. Според проучване, извършено от GF-TADs, има налични ресурси, като консумативи за проучване на епизоотични огнища на място, като се има предвид, че ресурсите за

управление и утилизиране на трупове са ограничени (подходящи само за малък брой огнища). Освен това държавите в рамките на РЗ са изпълнили само частично дейности, по засилване на капацитета на ветеринарните си агенции с подходящи технически компетенции, човешки и финансови ресурси за предотвратяване появата и контрола на АЧС.

Всички страни в РЗ, с изключение на Косово, са определили национални референтни лаборатории (НРЛ) за АЧС. Персоналът в тези лаборатории е преминал обучение по диагностични методи поне през последните 2 години. НРЛ на Хърватия, Гърция, Словения и Сърбия са участвали през 2019 г. в тестване за пригодност и компетентност, организирани от EURL за всички диагностични методи, с изключение на изолацията на вируса, със задоволителни резултати.

Въз основа на самооценките всички страни в рамките на РЗ разполагат с достатъчен лабораторен капацитет да извършват бърза и надеждна диагностика на АЧС в съответствие със стандартите на ОЕ. Повечето от страните също спазват препоръките на GF-TADS относно лабораторната диагностика.

Компетентните ветеринарни власти на всички страни в рамките на РЗ са участвали в няколко подходящи обучителни дейности, свързани с управление и контрол на епидемии от болестта. Няма налична информация от Албания, Косово и Черна гора за обучения по процедурите за контрол на заболяванията. Седем от осем държави, декларират, че са изпълнили само частично програмите за обучение за всички целеви групи. Всички страни в рамките на РЗ са покрили някои нива на дейности за повишаване на осведомеността, свързани с АЧС, насочени към съответните заинтересовани страни, но повечето от страните само частично спазват препоръките на GF-TADS относно комуникацията с риска.

Според самооценките, всички държави в РЗ, за които е налична информация, напълно спазват необходимостта от сътрудничество между компетентния орган и съседните страни, с други институции и заинтересованите страни.

Всички страни в РЗ, с изключение на Албания и Черна гора, имат планове за извънредни ситуации при наличие на АЧС, повечето от които са актуализирани в рамките на двете последните години. Повечето страни не са извършили симулативни упражнения за план за действие в извънредни ситуации на АЧС.

Системите за регистрация и идентификация на свине на национално ниво съществуват във всички страни на РЗ, с изключение на Босна и Херцеговина, където системата за регистрация не е организирана на национално ниво. Въпреки това, системи за регистрация на движение на свине не съществуват във всички страни в рамките на РЗ, а именно Сърбия има само частична система за регистрация за движение на прасета в страната и няма данни от Босна и Херцеговина. Пасивното наблюдение на системата в Босна и Херцеговина и Черна гора се прилага само частично.

Общата оценка на риска от разпространение в рамките на РЗ

Всяка от оценените страни има по няколко показателя, които са предпоставка за риск от разпространение на АЧС.

Заклучение

- *Установени са пет групи от потенциални рискови фактори (показатели), които определят степента на рисковете за поява и разпространение на заболяването АЧС в РЗ държавите от Югоизточна Европа (регион на загриженост - РЗ);*

- *Има няколко държави с по-голям брой свине и голям брой показатели, което би могло да доведе до по-голяма вероятност от разпространение на заболяването АЧС след появата на т.н „index case“ (първи случай);*

- *Вероятността заболяването АЧС да се разпространи в страните от РЗ от Югоизточна Европа в рамките на една година след появата му е много висока (между 66% и 100%). Тази оценка е определена, на базата на големия брой показатели, присъстващи в повечето страни в РЗ и известният ефект, който тези показатели могат да имат върху разпространението на АЧС, особено тези, свързани със структурата на свиневъдния сектор, наличието на диви свине и социалните фактори.*

В сравнително отношение потенциалното разпространение на АЧС между страните в рамките на РЗ ще бъде различно за всяка държава и зависи от:

- *Наличието на показатели варира между страните в рамките на РЗ, за това всяка държава е изложена на риск от появата на заболяването АЧС и разпространението му след това, като всяка страна има няколко специфични показателя;*

- *Някои страни имат по-голям брой свине и голям брой показатели. При тях може да има по-голяма вероятност от поява и разпространение на АЧС;*

- *Вероятността за разпространение на АЧС от РЗ към незасегнати държави членки в ЕС, извън РЗ в рамките на една година след поява на вируса на АЧС се оценява от много ниска до ниска (от 0% до 15%). Тази оценка се основава на сравнението на показателите, налични в ЕС;*

- *За България и Румъния (за сега) няма данни да са разпространители на заболяването АЧС към други държави членки на ЕС в рамките на една година.*

Няколко рискови фактора са от значение за тази част от оценката:

• *Легалната търговия с живи свине и свинско месо или продукти от свински произход от трети страни на РЗ за незасегнатите държави членки е много ограничена, тъй като правилата на ЕС предвиждат строги мерки за намаляване на риска. Тези правила са приложими и за лична консумация. По-голямата част от свинефермите в РЗ са малки стопанства, които произвеждат месо за лична консумация или местно потребление (Сърбия).*

• *Счита се, че местното (локалното) движение на популации от диви свине през границите е с ограничено влияние върху вероятността заболяването АЧС да се разпространи от РЗ към държавите членки на ЕС извън РЗ. Има движение на хора, като туризъм или миграция. Има вероятност и хората да пренасят свинско месо за лична консумация, което може да попадне в околната среда като хранителни остатъци, както и да се изхранват незаконно с тях домашните прасета.*

• *Навременна намеса за предотвратяване разпространението на АЧС в незасегнатите райони в рамките на РЗ, както и от РЗ до незасегнатите държави членки на ЕС, извън РЗ силно зависи от подобрената готовност за реакция, подготвеност за ранно откриване и ефективен контрол на болестта.*

6. Препоръки

• Надзорните дейности, особено пасивното наблюдение на дива свиня и домашни свине, трябва да бъдат подсилени в РЗ, тъй като те остават най-ефективното средство за ранно откриване на АЧС. Трябва да се има предвид сравнителният анализ, за да се определи прага на минималния брой диви свине и намерените мъртви диви свине, които следва да бъдат изследвани за вируса на АЧС;

• Кампаниите за повишаване на осведомеността на пътници, ловци, земеделски производители и др. следва да бъдат насърчавани в рамките на РЗ, за да се ограничи рискът от разпространение чрез движение на хора, както и да се увеличи вероятност за ранното откриване на заболяването;

• Освен това се препоръчва редовно провеждане на кампании за повишаване на квалификацията и осведомеността, за да се поддържа добра информираност;

Активната комуникация и сътрудничеството между компетентните органи и заинтересованите страни трябва да бъдат насърчавани на национално и международно ниво с цел да се оптимизира информираността.

• Освен това, засиленото сътрудничество в рамките на и между страните ще увеличи способността за ранно откриване и ефективността на контрола на АЧС;

Насърчават се държавите в рамките на РЗ да споделят информация относно надзора и при съмнение за заболяване за да се улеснява ранното откриване.

• *Трябва да се организират обучителни дейности за персонала на Компетентните ветеринарни власти, други компетентни органи и ловците, които да обхваща всички важни теми за АЧС, за да се увеличи способността за ранно откриване и ефективен контрол;*

• Малко държави в рамките на РЗ не са имали нито регистрации за движение (една държава), нито план за действие при извънредни ситуации (две държави), непълнен капацитет на НРЛ (една държава) или недостатъчно наблюдение (две държави). Тези

недостатъци трябва да бъдат отстранени в най-кратък срок, тъй като първите три намаляват ефективността на борбата с болестта, докато последната намалява вероятността за ранно откриване, както и ефективността на контрола;

- За да се намали вероятността от разпространението на популацията на диви свине, като превантивна мярка е приета засиленият отстрел. Освен това забрана за подхранване, плюс ограничаване на достъпа на дивите свине до селскостопански, земеделски култури, като царевича например. Препоръчват се действия за увеличаване на годишния отстрел на диви свине, с препоръчителна редукция на > 65% от прогнозната популация.

Източник:

1. EFSA African swine fever scientific opinion: Risk assessment of African swine fever in the south-eastern countries of Europe, EFSA Journal 2019; 17(11):5861, ADOPTED: 27September 2019 doi:10.2903/j.efsa.2019.5861

Материалът е подготвен от проф. Георги Георгиев – Директор на ЦОРХВ
София, 15.11.2019 г.

Последното изготвено становище от екип на ЦОРХВ, на тема „**Научно становище относно преградно съоръжение по сухопътната българо-румънска граница и значението му за противоепизоотичните мерки**“ е публикувано на следният линк:
<http://corhv.government.bg>

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

<http://corhv.government.bg/>